

KØBENHAVNS KOMMUNE

REGNSKAB 2016/ÅRSRAPPORT

Læsevejledning

ÅRSRAPPORT 2016

Københavns Kommune præsenterer i denne rapport kommunens regnskab for 2016.

Rapporten er delt i to:

- **LEDELSESBERETNINGEN**; der giver det overordnede billede af årets økonomiske resultater samt kommunes strukturelle nøgletal. Ledelsesberetningen giver desuden et læsevenligt overblik over kommunes samlede overordnede økonomi – herunder koncernregnskabet.
- **REGNSKABSRESULTATET**; der indeholder kommunens regnskabspraksis og oversigter over kommunens regnskabstal med tilhørende noter.

God læselyst

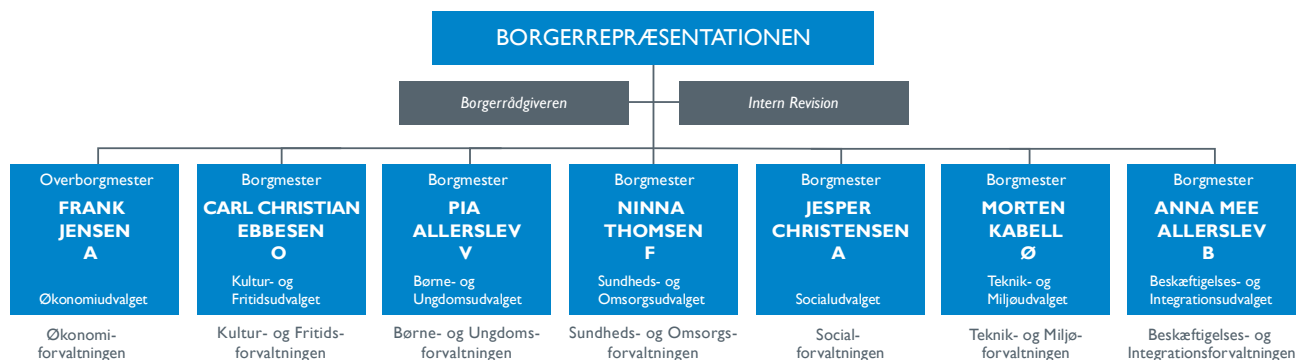
.....
Københavns Kommune
Rådhuset
1599 København V.
Telefon: 33 66 33 66
Hjemmeside: www.kk.dk

Redaktion/Design
Københavns Kommune
Økonomiforvaltningen
KK Design

Revision
Deloitte
Weidekampsgade 6
2300 København

Regnskabsår
2016

Organisationsdiagram

Koncernoversigt Københavns Kommune

		Københavns Kommune								
		Omsætning	37.099							
		Resultat	2.434							
		Aktiver	47.863							
		Egenkapital	18.135							
		Medarbejdere	41.211							
		Soliditet	38%							
		KK Ejerandel	100%							
		KK hæftelse for gæld i selskaber*	41.551							
	HOFOR	METRO	BY & HAVN	CTR	ARC	VESTFOR- BRÆNDING	MOVIA	BEREDSKAB	ARENA CPHX	
	5.243	1.261	479	2.086	423	1.082	4.726	-	0	
	335	-2.695	1.001	-225	-2.271	79	4	-	-18	
	28.453	17.308	15.631	2.698	2.354	3.001	1.585	83	1.125	
	14.320	737	-4.070	784	-1.520	858	-164	60	599	
	1.201	289	113	30	212	330	798	857	10	
	50%	4%	-26%	29%	-65%	29%	-10%	72%	53%	
	69%	50%	95%	69%	65%	20%	14%	80%	50%	
	9.797	7.979	17.835	868	2.320	315	135	0	0	
	BIOFOS		CPH MALMÖ PORT							
	492		762							
	29		77							
	3.550		613							
	3.129		396							
	159		376							
	88%		65%							
	47%		50%							
	149		0							

Tal baseret på 2015-regnskaber
Alle tal er i mio. kr., dog CPH Malmö i SEK.
Hovedstadens Beredskab: Åbningsbalancetal Primo 2016

*Inkl. Københavns Kommunes egen langfristede gæld på 2.082 mio. kr.

Forord

København er fortsat en by i vækst, og fremtidens København bliver bygget i de her år. Vi arbejder derfor hele tiden for at sikre, at der er skoler, daginstitutioner, ældreboliger og ungdomsboliger til de mange nye københavnere i takt med, at byen vokser. Det stiller krav til et højt investeringsniveau og til en stærk økonomistyring i kommunen. Samtidig har vi fokus på at sikre den sociale balance i udviklingen af København.

Københavns Kommune har fortsat en sund økonomi. Igen i 2016 har vi overholdt vores budgetter og således bidraget til at overholde aftalen om kommunernes økonomi mellem KL og Regeringen. København er en by i vækst og i 2016 rundede vi 600.000 københavnere. Der er i de seneste år kommet mere end 10 tusind nye københavnere hvert år, og befolkningstilvæksten har været et grundvilkår for økonomistyringen i København. Det stigende antal borgere medfører stigende indtægter, men stiller omvendt høje krav til investeringer i milliardklassen til udvikling af nye bydele, boliger, veje, cykelstier, tilbud til udsatte borgere, plejehjem, skoler, daginstitutioner.

Særligt antallet af børn og unge har været kraftigt stigende, og bare i 2016 er der kommet 1.628 nye børn og unge til i alderen 0-16 år. I min tid som Overborgmester har vi derfor haft fokus på at sikre moderne tidssvarende skoler til alle københavnske børn. Siden 2010 har vi afsat midler til totalrenovering af 51 folkeskoler, og der mangler nu kun at blive afsat midler til renoveringen af 9 folkeskoler. I samme periode er en lang række skoler i øvrigt blevet udvidet med i alt 26 spor, og der er afsat midler til at etablere 3 helt nye folkeskoler.

Københavns Kommune har en effektiviseringsstrategi, der betyder, at vi siden 2007 har effektiviseret driften løbende med op til 350 mio. kr. om året. I 2016 har vi effektiviseret for 311 mio. kr. Effektiviseringsstrategien sikrer blandt andet, at vi kan levere velfærd til det stadigt stigende antal københavnere uden at udgiftsniveauet til service stiger tilsvarende, og uden at gå på kompromis med den økonomiske stabilitet i Københavns Kommune.

For at sikre, at vi fortsat kan effektivisere driften, har vi i budget 2016 afsat en investeringspulje på 450 mio. kr., som skal understøtte kloge investeringer, der reducerer kommunens driftsomkostninger. I 2017 er der igen afsat en investeringspulje på 450 mio. kr., som skal udmøntes i løbet af året. På den måde frigøres der midler, der kan geninvesteres i kernevelfærden. Det er vigtigt, at vi fortsætter med at effektivisere og fokusere på økonomistyringen i kommunen, så der også i fremtiden kan blive råd til at investere i vores velfærd og i vores by.

Rundt om i København skyder nye bydele op med dyre og attraktive boliger. Vi arbejder hele tiden for at sikre, at de nye bydele i København bliver blandede kvarterer, hvor der også er boliger, der er til at betale for københavnere med almindelige indkomster. Carlsberg Byen, Nordhavn og Teglholmen skal ikke være VIP-projekter forbeholdt dem med den helt store tegnebog. Her skal også være plads til sygeplejersken, skolelæreren og politibetjenten. Derfor stiller vi i København krav om, at mindst hver femte bolig i de nye bydele skal være almene boliger. Vi har derfor investeret massivt i almene boliger - der er afsat 1,4 milliarder kroner til at bygge 8.200 almene boliger frem mod 2025 - de første 1400 er allerede opført og taget i brug. København skal blive ved med at være en by med plads til alle.

Københavns Kommune er på mange måder inde i en positiv udvikling – også i forhold til det sociale område – men trods den positive udvikling har Købehavns Kommune en højere andel af borgere med sociale problemer som hjemløshed og stofmisbrug end resten af landet, ligesom København også har en overledighed i forhold til landsgennemsnittet. Samtidig er der nogle meget store sociale forskelle på bydelene i Københavns Kommune, som vi har et stort fokus på at gøre mindre.

Jeg arbejder for et København i social balance. København må ikke knække over i rig og fattig. Vi skal sikre en blanded by, hvor mennesker med forskelligt socialt og kulturelt udgangspunkt bor dør om dør. Det kræver billige boliger også i de attraktive bydele og et stærkt socialt sikkerhedsnet, så alle – uanset indkomst – kan være en del af vores by.

A handwritten signature in blue ink, which appears to read 'Frank Jensen'.

Frank Jensen
Overborgmester
Københavns Kommune

Indhold

2 INDLEDNING

2	LÆSEVEJLEDNING
3	ORGANISATIONSDIAGRAM
3	KONCERNOVERSIGT KØBENHAVNS KOMMUNE
5	FORORD
7	LEDELSESPÅTEGNING

8 LEDELSESBERETNING

8	Præsentation af regnskabsresultat
10	Nøgletal for Københavns Kommune
13	Hvor kom pengene fra og hvor blev de brugt?
16	Regnskabsresultatet på styringsområder
17	Serviceområdet
21	Anlægsudgifter
23	Øvrig drift (overførsler mv.)
25	Finansielle poster
27	Koncernregnskab

29 REGNSKAB

30	Tabel 1 – Udgiftsbaseret regnskab
31	Tabel 2 – Balance
32	Tabel 3 – Finansieringsoversigt
33	Noter

Ledespåtegning

Undertegnede erklærer hermed, at regnskab 2016 for Københavns Kommune er aflagt i overensstemmelse med Økonomi- og Indenrigsministeriets budget- og regnskabssystem, at den anvendte regnskabspraksis anses for hensigtsmæssig, samt at regnskabet giver et retvisende billede af kommunens økonomi.

Den enkelte borgmester og direktør skriver under for den del af regnskabet, der vedrører deres udvalgsområde. Overborgmesteren og Økonomiforvaltningens administrerende direktør skriver på vegne af Økonomiudvalget under for Københavns Kommunes samlede regnskab.

Økonomiudvalget

Overborgmester
Frank Jensen (A)

Børne- og Ungdomsudvalget

Borgmester
Pia Allerslev (V)

Beskæftigelses- og Integrationsudvalget

Borgmester
Anna Mee Allerslev (B)

Kultur- og Fritidsudvalget

Borgmester
Carl Christian Ebbesen (O)

Socialforvaltningen

Borgmester
Jesper Christensen (A)

Sundheds- og Omsorgsudvalget

Borgmester
Ninna Thomsen (F)

Teknik- og Miljøudvalget

Borgmester
Morten Kabell (Ø)

Økonomiforvaltningen

Administrerende Direktør
Peter Stensgaard Mørch

Børne- og Ungdomsforvaltningen

Administrerende Direktør
Tobias Börner Stax

Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen

Administrerende Direktør
Bjarne Winge

Kultur- og Fritidsforvaltningen

Administrerende Direktør
Mette Touborg

Socialforvaltningen

Administrerende Direktør
Nina Eg Hansen

Sundheds- og Omsorgsforvaltningen

Administrerende Direktør
Katja Kayser

Teknik- og Miljøforvaltningen

Administrerende Direktør
Pernille Andersen

Præsentation af regnskabsresultat

Det samlede regnskabsresultat for 2016 viser et samlet overskud på 2.060 mio. kr., hvilket er væsentligt højere end budgetteret. Resultatet kan primært henføres til lavere driftsudgifter end budgetteret.

Københavns Kommunes udgiftsbaserede regnskab viser et samlet overskud på 2.060 mio. kr., hvilket er 1.446 mio. kr. højere end budgetteret. Resultatet kan primært henføres til, at driftsudgifterne (serviceudgifter og overførsler mv.) ligger 1.189 mio. kr. lavere end oprindeligt budgetteret. Af mindreforbruget på driften vedrører 541 mio. kr. service, imens 648 mio. kr. vedrører øvrigt drift/overførsler mv. Derudover ligger nettoanlægsudgifterne 268 mio. lavere end budgetteret, hvilket kan henføres til mindreudgifter på 143 mio. kr. kombineret med merindtægter på 125 mio. kr.

Modsat er der mindreindtægter i forhold til vedtaget budget på indtægtssiden (skatter og udligning) på 156 mio. kr., mens forsyningsområdet viser samlede mindreudgifter på 159 mio. kr. i forhold til vedtaget budget.

Regnskabsopgørelse

	Regnskab 2015	Vedtaget budget 2016	Regnskab 2016	Afgivelse ifht. vedtaget budget	Udvikling 2015-2016
(mio. kr. i løbende priser)					
Indtægter	36.827	38.104	37.948	-156	1.121
Serviceudgifter	23.159	24.211	23.670	-541	511
Overførsler m.v.	9.806	10.641	9.993	-648	187
= Driftsresultat før finansiering	3.862	3.252	4.285	-1.345	423
Finansielle poster, netto	209	135	122	-13	-88
= Resultat af ordinær driftsvirksomhed	4.071	3.387	4.407	1.020	336
Anlægsudgifter	1.700	2.716	2.448	-268	748
= Resultat af det skattefinansierede område	2.371	671	1.958	1.287	-413
Forsyning	63	-57	102	159	39
= RESULTAT I ALT	2.434	614	2.060	-1.446	-374

Sammenlignet med regnskab 2015 er regnskabsresultatet for 2016 på 2.060 mio. kr. en smule lavere end regnskabsresultatet i 2015, der viste et overskud på 2.434 mio. kr. Årsagen hertil skal primært findes i udviklingen i nettoudgifterne til anlæg, der er steget med 748 mio. kr. fra 2015 til 2016, svarende til en stigning på 44 pct. Denne udvikling skyldes dog primært, at anlægsindtægterne i 2015 var usædvanlig høje som følge af, at Københavns Kommune indgik en aftale med ni københavnske omegnskommuner i begyndelsen af 2015 om frikøb af hjemfaldsklausuler for almene bolig-selskaber. Aftalen gav Københavns Kommune engangsmerindtægter for ca. 600 mio. kr. i 2015. Faldet i anlægsindtægterne fra 2015 til 2016 på 485 mio. kr. var således forventet og er et udtryk for en normalisering af anlægsindtægtsniveauet. Modsat er bruttoanlægsgudgifterne steget med 264 mio. kr. fra 2.880 mio. kr. i 2015 til 3.144 mio. kr. i 2016 svarende til en stigning på 9,2 pct. Samlet resulterer dette i en nettostigning i anlægsgudgifterne på 748 mio. kr.

Der har desuden været en stigning i det samlede driftsresultat før finansiering på 423 mio. kr. fra 2015 til 2016. Udviklingen er sammensat af en stigning i driftsindtægterne på 1.121 mio. kr. og en stigning i driftsudgifterne på 698 mio. kr. Stigningen i det samlede driftsresultat før finansiering på 423 mio. kr. udgør en stigning på 9,3 pct. set i faste priser. (For mere detaljeret oversigt se tabel 1 - Udgiftsbaseret regnskab).

Stigningen i indtægterne på 1.121 mio. kr. skyldes merindtægter fra indkomstskat på 857 mio. kr. svarende til en stigning på 3,8 pct. og øgede indtægter fra selskabsskat på 416 mio. kr. fra 2015 til 2016, svarende til en stigning på 42,8 pct. Stigningen i selskabsskatter kan primært henføres til ekstraordinært høje efterreguleringer som følge af forkert afregnet selskabsskat i årene før 2013.

De finansielle poster vedr. renteudgifter - og indtægter samt udbytte fra investering m.v. viser et nettoresultat på 122 mio. kr. i 2016. Resultatet er 88 mio. kr. lavere end i 2015 svarende til et fald på 41,9 pct. Resultatet kan primært henføres til en stigning i renteudgifterne i 2016, som skyldes betaling af afsavnsrenter i forbindelse med tilbagebetaling af for meget opkrævet ejendomsskat.

Forsyningsområdet viser et samlet resultat på 102 mio. kr. i 2016. I forhold til 2015 er resultatet udtryk for en stigning på 39 mio. kr. Affaldsrådets økonomi er dog underlagt 'hvile i sig selv'-princippet, men der har over en årrække været en ubalance i områdets økonomi. I forhold til det vedtagne budget i 2016 er der således en samlet afvigelse på 159 mio. kr. Resultatet på området skyldes, at der har været væsentligt færre udgifter til området grundet bedre udbudsresultater end forventet, ligesom der har været færre udgifter til Ressource- og affaldsplan 2018 end forventet.

Nøgletal for Københavns Kommune

Nøgletallene for Københavns Kommune giver et overordnet billede af udviklingen i Københavns Kommune. I 2016 har København fået 11.000 nye borgere, og kommunen er generelt inde i en god udvikling.

Københavns Kommune har over en årrække haft en stabil befolkningstilvækst på lige under 2 pct. om året, og det samme har gjort sig gældende i 2016, hvor kommunen har haft en befolkningstilvækst på 1,9 pct. Til sammen-

ligning har der været en befolkningstilvækst på 0,7 pct. på landsplan. Københavns kommune har fået i alt 11.000 nye borgere i 2016, og kommunen rundede 600.000 borgere i efteråret 2016.

Befolkningsudvikling

(Ved udgangen af året)	2013	2014	2015	2016
Befolkning	569.557	580.184	591.481	602.481
Tilvækst	10.117	10.627	11.297	11.000
Tilvækst pct.	1,8%	1,9%	1,9%	1,9%

Københavns Kommune har fokus på at effektivisere driften og på økonomistyringen i kommunen. Københavns Kommune overholder på den baggrund sine budgetter og dermed aftalen om kommunernes økonomi. Københavns Kommune effektiviserer årligt for over 300 mio. kr. på tværs af alle fagområder. Der fokuseres særligt på at omprioritere midler til kernerdriften på baggrund af effektiviseringer af kommunens administration, IT og indkøb. I 2016 er der blevet effektiviseret for 311 mio. kr., mens niveauet i 2015 lå på 335 mio. kr. I budget 2017 effektiviseres for 313 mio. kr.

Serviceudgifterne pr. indbygger er faldet over årene fra 42.109 kr. i regnskab 2013 til 39.649 kr. i regnskab 2016, hvilket primært kan henføres til, at niveauet for serviceudgifterne er fastholdt på nogenlunde samme niveau, samtidig med at indbyggertallet i København er steget med knap 2 pct. om året i samme periode. Serviceudgifterne er faldet med 455 kr. pr. indbygger fra 2015 til 2016, svarende til et fald på 1,1 pct.

Nøgletal for driften¹

(Kr. pr. indbygger – 2016 p/l)	Regnskab 2013	Regnskab 2014	Regnskab 2015	Regnskab 2016
Serviceudgifter	42.109	40.627	40.125	39.649
Driftsbalance	7.083	7.416	7.395	7.719
Bruttoanlæg	6.757	6.012	4.995	5.267
Overførselsudgifter	18.280	17.479	16.929	16.544
Indkomstskat	39.365	39.781	38.603	38.758

Kommunens samlede nettoindtægter fra indkomstskatter er steget med 857 mio. kr. fra 2015 til 2016 svarende til en stigning på 3,8 pct., men tages der højde for inflationen ligger stigningen på ca. 2,2 pct. Dette kombineret med en befolkningstilvækst på 1,9 pct. betyder, at indkomstskat pr. indbygger steget med 155 kr. pr. indbygger fra 2015 til 2016.

Overførselsudgifter pr. indbygger er faldet en smule fra 2015 til 2016, selvom overførselsudgifterne samlet set er steget med 1,1 pct., hvilket ligeledes kan henføres til befolkningstilvæksten.

Kommuneskatten har i 2016 ligget på 23,8 pct., og har været landets 10. laveste indkomstskatteprocent. Ejendoms- skat betales enten i form af grundskyld på afgiftspligtige grundværdier eller som dækningsafgift vedrørende offentlige ejendomme og på private forretningsejendomme. Grundskyldspromillen er ligeledes fastholdt på 34 og dækningsafgiftspromillen for private ejendomme på 9,8. (Dækningsafgiften for andre offentlige ejendommers grundværdi samt andre offentlige ejendommers forskelsværdi blev fastholdt på henholdsvis 15 og 8,75 promille).

¹ I beregningen af nøgletal for driften er befolkningstallet opgjort ved et gennemsnit af antal borgere 1. januar 2016 og 1. januar 2017.

Finansielle nøgletal

(Løbende priser)	Regnskab 2013	Regnskab 2014	Regnskab 2015	Regnskab 2016
Soliditetsgrad (pct.)	34,4	39,5	37,9	36,2
Personskat (pct.)	23,8	23,8	23,8	23,8
Grundskyldspromille	34,0	34,0	34,0	34,0
Dækningsafgiftspromille	9,8	9,8	9,8	9,8
Samlede skatteindtægter (mio. kr.)	26.551	27.221	28.001	29.326
Langfristet gæld pr. 31/12 pr. indbygger	4.554	4.062	3.511	3.104

De finansielle nøgletal viser ligeledes, at Københavns Kommune overordnet har en sund økonomi. De samlede nettoskatteindtægter er steget med 1.325 mio. kr. fra 2015 til 2016 svarende til en stigning på 4,7 pct. Københavns Kommune nedbringer løbende sin gæld og har i 2016 nedbragt sin langfristede gæld med ca. 200 mio. kr. Nedbringelsen af gælden kombineret med befolkningstilvæksten i København har betydet, at den langfristede gæld pr. indbygger er faldet med 407 kr. i 2016, svarende til et fald på 11,6 pct. Til sammenligning faldt den langfristede gæld pr. indbygger med 13,6 pct. i 2015

Soliditeten (egenkapitalens andel af aktiverne) er faldet med 1,7 procentpoint fra 37,9 pct. i 2015 til 36,2 pct. i 2016. Faldet i soliditeten kan henføres til et fald i egenkapitalen, som skyldes primært værdiregulering af kommunes langfristede tilgodehavender. Der er foretaget en negativ værdiregulering af Metroselskabet på 1,75 mia. kr. vedr. Sydhavnsmetroen. Værdien af selskabet nedskrives som forventet med udgangspunkt i den faktiske indtjeningsevne.

Derudover er der sket en negativ forskydning af aktivværdien på 380 mio. kr. vedr. tilbagekøbsrettigheder, som primært kan henføres til salg af rettigheder i 2016. Samlet er de langfristede tilgodehavender blevet nedreguleret med ca. 2,1 mia. kr. i 2016, hvilket afspejler sig i en faldende soliditetsgrad.

Hvor kom pengene fra og hvor blev de brugt?

Københavns Kommunes nettoindtægter fra skatter, tilskud, udligning og renter m.v. var i 2016 på 38,2 mia. kr. Heraf udgjorde skatteindtægterne netto 29,3 mia. kr. svarende til 76,8 pct. af kommunes samlede nettoindtægter.

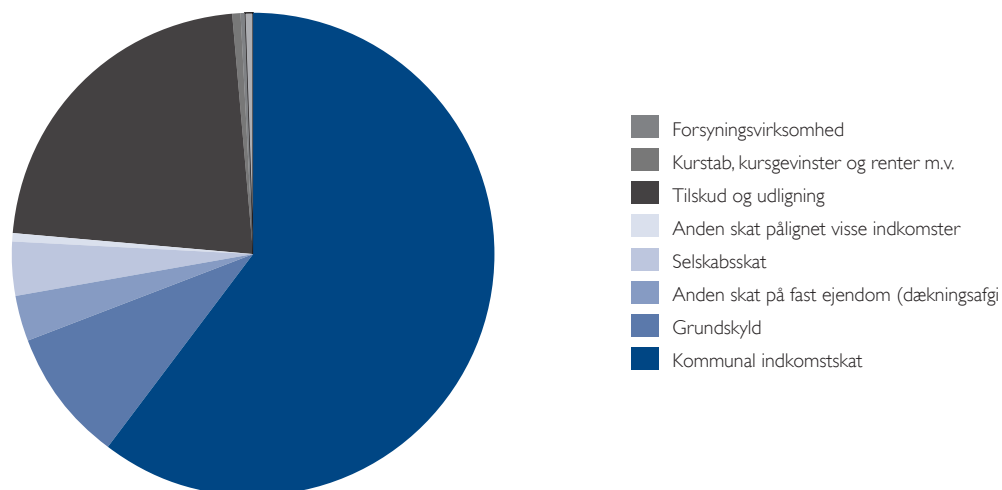
Københavns Kommunes indtægter kommer primært fra en række skatter samt tilskud og udligning. Herudover er der

en række mindre indtægtskilder. Tabellen nedenfor viser, hvor kommunens nettoindtægter kom fra i 2016.

Hvor kom pengene fra i 2016?

(netto i mio. kr.)	2015	2016	Andel
Kommunal indkomstskat	22.281	23.138	60,6%
Grundskyld	3.374	3.463	9,1%
Anden skat på fast ejendom (dækningsafgift)	1.219	1.135	3,0%
Selskabsskat	973	1.389	3,6%
Anden skat på lignet visse indkomster*	155	202	0,5%
Tilskud og udligning	8.826	8.622	22,6%
Kurstab, kursgevinster og renter m.v.	209	122	0,3%
Forsyningsvirksomheder	63	102	0,3%
Indtægter i alt	37.099	38.172	100,0%

* Skat af dødsboer samt bruttoskat efter § 48 i kildeskatteloven

Skatter

Skatter er Københavns Kommunes vigtigste indtægtskilde og udgjorde i 2016 samlet 29.326 mio. kr. Det er en stigning på 1.325 mio. kr. i forhold til niveauet i 2015, hvilket overvejende kan henføres til højere indtægter fra indkomstskat og fra selskabsskat.

Knap 4/5 af kommunens skatteindtægter kommer fra indkomstskatter, der i 2016 udgjorde 23.138 mio. kr. Sammenlignet med 2015, er indtægten fra indkomstskat steget med 857 mio. kr. i 2016, hvilket kan henføres til et forbedret udskrivningsgrundlag samt et stigende indbyggertal i Københavns Kommune.

Ejendomsskatter (grundskyld og dækningsafgift) er kommunens næstestørste skatteindtægt og udgjorde i 2016 netto 4.597 mio. kr., hvilket svarer til niveauet i 2015. Indtægten fra ejendomsskatter er igen i 2016 blevet påvirket af tilbagebetalinger af ejendomsskat grundet klager over SKATs ejendomsvurderinger. Tilbagebetalinger af ejendomsskat som følge af ændrede ejendomsvurderinger med tilbagevirkende kraft udgør ca. 500 mio. kr. (inkl. renter) i 2016 svarende til ca. 10 pct. af kommunens samlede bruttoindtægt fra indbetaling af ejendomsskatter i 2016. I 2015 udgjorde udgifterne til tilbagebetaling af ejendomsskat som følge af ændrede ejendomsvurderinger 225 mio. kr. svarende til 4,7 pct.

Selskabsskatten udgjorde 1.389 mio. kr. i 2016, hvilket er 416 mio. kr. højere end i 2015 svarende til en stigning på 42,8 pct. Den kommunale selskabsskat afregnes med tre års forsinkelse, og indtægterne i 2016 vedrører således selskabs- og fondsskatter fra 2013. Stigningen i indtægterne fra selskabsskatter kan henføres til ekstraordinært høje efterreguleringer sfa. forkert afregnet selskabsskat i årene før 2013, som nu er blevet korrigeret i forbindelse med afregningen for 2013. Efterreguleringerne udgør ca. 285 mio. kr. Indtægterne fra selskabsskat er ekstraordinært høje i 2016, men skyldes således engangsindtægter.

Tilskud og udligning

Københavns Kommune modtog i 2016 i alt 8.622 mio. kr. i tilskud og udligning. Det er et fald på 204 mio. kr. i forhold til niveauet i 2015. Tilskud omfatter blandt andet statstilskud og tilskud fra landsudligningen, som ydes efter henholdsvis folketal og forskellen mellem skatteindtægten og det udgiftspres, befolkningens alders- og socioøkonomiske sammensætning giver anledning til. Københavns Kommunes indtægter fra tilskud og udligning er sammensat af følgende tilskud:

Tilskud og udligning

(netto i mio. kr.)	2015	2016	Andel
Statstilskud via landsudligningen	4.459	4.498	52,2%
Direkte statstilskud	1.152	893	10,4%
Hovedstadsudligningen*	944	967	11,2%
Beskæftigelsestilskud	1.624	1.624	18,8%
Likviditetstilskud	207	157	1,8%
Øvrige indtægter og bidrag**	440	483	5,6%
Indtægter i alt	8.826	8.622	100%

* Finansieres af kommunerne i hovedstadsområdet

** Herunder bidrag og tilskud vedrørende udlændinge og sociale problemer samt bidrag til regional udvikling.

Siden 2007 er indbyggertallet i København steget med knap 99.000. Økonomi- og Indenrigsministeriets sociale indeks viser, at den høje befolkningsvækst bl.a. har betydet en positiv socioøkonomisk udvikling for København. Det er en positiv udvikling, men det betyder også, at Københavns Kommune får relativt færre indtægter fra tilskuds- og udligningssystemet. Siden 2007 er indtægten fra tilskuds- og ud-

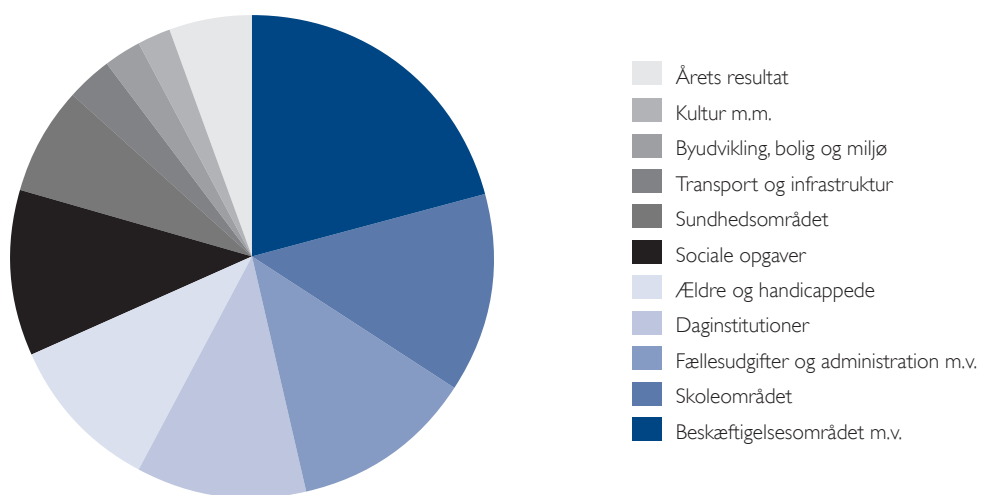
ligningssystemet, som vedrører socioøkonomi, faldet. Havde de "nye" københavnere socioøkonomisk set været som de "gamle" københavnere, var indtægten steget med omkring 200 mio. kr. årligt. Københavns Kommune følger udviklingen og dens betydning for kommunens økonomi løbende.

Hvad blev pengene brugt på i 2016?

Tabel og figur nedenunder giver et samlet overblik over, hvordan nettoudgifterne har været fordelt på indsatsområder i 2016. I de følgende afsnit vil regnskabsresultater blive

gennemgået på styringsområder – service, anlæg og øvrigt drift - herunder overførselsindkomster, samt finansposter.

(netto i mio. kr. i løbende priser)	2015	2016	Andel
Beskæftigelsesområdet m.v.	7.677	7.992	20,9%
Skoleområdet	4.783	5.134	13,4%
Fællesudgifter og administration m.v.	4.649	4.658	12,2%
Daginstitutioner	4.445	4.350	11,4%
Ældre og handicappede	3.947	3.980	10,4%
Sociale opgaver	3.969	4.253	11,1%
Sundhedsområdet	2.784	2.740	7,2%
Transport og infrastruktur	1.153	1.172	3,1%
Byudvikling, bolig og miljø	507	991	2,6%
Kultur m.m.	751	842	2,2%
Årets resultat	2.434	2.060	5,4%
Udgifter i alt	37.099	38.172	100,0%

Regnskabsresultatet på styringsområder

I lighed med tidligere år har Københavns Kommune i 2016 bidraget til at overholde rammerne for både service og anlægsudgifter fastlagt i aftalen om kommunernes økonomi mellem Regeringen og KL.

Med aftalen om kommunernes økonomi for 2016 blev der fastlagt en anlægsramme på 16,6 mia. kr. og en service-ramme på 237,4 mia. for kommunerne under ét. I lighed med 2014 og 2015 er der ikke sanktioner for overskridelse af anlægsrammen, imens aftalen om servicerammen igen ledsages af en sanktion, således at 3 mia. af bloktilskuddet er betinget af aftaleoverholdelse.

Københavns Kommune har i 2016 haft serviceudgifter for samlet 23,7 mia. kr. og anlægsudgifter for 3,1 mia. kr. og har således overholdt aftalen om de kommunale udgifter. Regnskabsresultatet på styringsområder viser, at Københavns kommune i 2016 har haft et samlet mindreforbrug på serviceudgifterne på 546 mio. kr. i forhold til servicerammen svarende til en afvigelse på 2,3 pct.

Regnskabsresultatet på styringsområder

(Mio. kr.)	Regnskab 2015 (2015 pl)	Vedttaget budget 2016	Korrigeret budget 2016	Regnskab 2016	Afvigelse ift. korrigeret budget	Afvigelse i pct.
Service	23.159	24.211	24.216	23.670	546	2,3 %
– eksklusiv servicebufferpulje	-	24.138	23.901	-	231	1,0 %
Bruttoanlæg (ekskl. hovedkonto 1)	2.880	3.287	3.340	3.144	196	5,9 %
– Nettoanlæg (inkl. hovedkonto 1)	1.720	2.777	2.544	2.463	81	3,2 %
Øvrig drift (inkl. hovedkonto 1)	9.723	10.637	10.198	9.877	321	3,1 %
Finansposter*	-37.037	-38.240	-38.080	-38.070	-10	0,0 %

* Kun hovedkonto 7.

På bruttoanlæg viser regnskabsresultatet et mindreforbrug på 196 mio. kr. i forhold til vedtaget budget svarende til en afvigelse på 5,9 pct. Afvigelsen på nettoanlæg i forhold til vedtaget budget er på 81 mio. kr. svarende til en afvigelse på 3,2 pct. Øvrig drift (Overførsler mv.) viser et mindreforbrug på 321 mio. kr. forhold til det korrigerede budget svarende til en afvigelse på 3,1 pct., imens der i forhold til vedtagne budget er et mindreforbrug på 761 mio. kr.

Finansposterne i ovenstående tabel udgør Københavns Kommunes samlede nettoindtægter fra bl.a. skatter, tilskud/udligning og fra renteindtægter mv. Kommunens nettoindtægter er i balance i forhold til det korrigerede budget med mindredgifter på kun 10 mio. kr. I forhold til det vedtagne budget viser regnskabsresultatet en afvigelse på 170 mio. kr.

I de følgende afsnit gennemgås regnskabsresultatet for hvert af styringsområderne – service, anlæg, øvrigt drift (overførsler mv.) og finansposter.

Serviceområdet

Københavns Kommune har i 2016 haft et mindreforbrug på service på i alt 546 mio. kr. i forhold til den samlede serviceramme (inklusive servicebufferpuljen).

Regnskabet på Københavns Kommunes serviceområder viser et samlet forbrug på i alt 23.670 mio. kr. svarende til et mindreforbrug på 546 mio. kr. i forhold til servicerammen. Servicebufferpuljen udgjorde ved regnskabsafslutningen 315 mio. kr., og resultatet eksklusiv servicebufferpuljen viser således et mindreforbrug på 231 mio. kr. Med regnskab 2016 har Kommunerne under ét overholdt budgetterne på serviceområdet for 6. år i træk.

Mindreforbruget på service er fordelt på kommunens forskellige forvaltningsområder, men ligger primært i de

forvaltninger, der også har den største andel af budgettet på service: Børne- og Ungdomsforvaltningen, Sundheds- og Omsorgsforvaltningen, Kultur- og Fritidsforvaltningen og Økonomiforvaltningen. Socialforvaltningens regnskab er trods et højt servicebudget i balance. Børne- og Ungdomsforvaltningen står for 162 mio. kr. af mindreforbrug på service svarende til en afvigelse i forhold til korrigeret budget på 1,6 pct. Teknik- og Miljøforvaltningen og Beskæftigelses- og integrationsforvaltningen har særligt mange udgifter til hhv. anlæg og personoverførsler, hvorfor deres servicebudgetter er mindre.

Serviceudgifter på forvaltninger

(Mio. kr.)	Regnskab 2015 (2015 pl)	Vedtaget budget 2016	Korrigeret budget 2016	Regnskab 2016	Afvigelse ift. korrigeret budget	Afvigelse i pct.
Økonomiforvaltningen	1.055	1.701	1.432	1.410	22	1,5%
Sundheds- og Omsorgsforvaltningen	4.039	4.198	4.110	4.088	21	0,5%
Børne- og Ungdomsforvaltningen	9.580	9.875	9.905	9.744	162	1,6%
Teknik- og Miljøforvaltningen	815	841	861	860	2	0,2%
Kultur- og Fritidsforvaltningen	1.481	1.464	1.490	1.471	19	1,3%
Socialforvaltningen	5.150	5.215	5.231	5.228	3	0,0%
Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen	779	822	848	847	1	0,1%
Revision og Borgerrådgiveren*	261	22	23	22	1	5,2%
Servicebufferpulje	-	73	315	-	315	-
I alt	23.159	24.211	24.216	23.670	546	2,3%
Eksklusiv servicebufferpuljen	-	24.138	23.901	-	231	1,0%

* Regnskab 2015 er inklusiv Beredskabet

Samlet set er serviceudgifterne steget med 511 mio. kr. fra 2015 til 2016, som set i faste priser er udtryk for en stigning i kommunens serviceudgifter på 0,7 pct.

80,6 pct. af serviceudgifterne ligger på de tre store demografiregulerede velfærdsområder; børne- og ungdomsområdet (41,2 pct.), socialområdet (22,1 pct.) og sundheds- og omsorgsområdet (17,3 pct.). Befolkningstilvæksten i Københavns Kommune stiller høje krav til økonomi-

styringen på service på de demografiregulerede områder. Effektiviseringsstrategien i Københavns Kommune sikrer, at der frigøres midler til at opregulere budgetterne på de store serviceområder i takt med den stigende demografi. Kommunens investeringspuljer sikrer samtidig, at der er de nødvendige midler til rådighed, til at investere i løsninger, der effektiviserer kommunens drift på den lange bane. I det følgende gennemgås kommunens store demografiregulerede serviceområder.

Børn og unge

Børne- og ungeområdet har været i vækst i mange år. Årligt er omkring 10 pct. af de nye borgere i København børn. Der har derfor været, og er fortsat et stort fokus på kapacitetstilpasning på området. I løbet af de seneste år har de københavnske daginstitutioner oplevet en generel stigning i antallet af børn. Dette skyldes både, at der har været en stor stigning i børnetallet, og at flere og flere vælger at bruge kommunens daginstitutioner. Antallet af 0-5-årige er fra 2015 til 2016 steget med 242 børn svarende til 0,5 pct., mens antallet af børn i skolealderen (6-16 år) er steget med 1.386 børn svarende til 2,6 pct. i 2016.

De københavnske folkeskoler rummede i 2016 omkring 36.278 elever, og omkring 63.200 børn og unge mødte dagligt op i en af Københavns mange daginstitutioner, fritidsinstitutioner eller klubber. På dagtilbudsområdet løses opgaven af henholdsvis 39 kommunale klynger og 6 selvejende klynger. Derudover er der 211 selvejende institutioner (heraf 9 fritidsinstitutioner og 3 fritidscentre) og 33 Fritidsinstitutioner under skoler, som varetager pasningen af børn og unge. På skoleområdet varetages undervisningen af 60 skoler og 10 specialskoler.

Det stigende antal børn og unge i Københavns Kommune stiller store krav til kapacitetstilpasning på området, og der er siden 2010 blevet afsat midler til totalrenovering af 51 folkeskoler, til udvidelse af en række folkeskoler med i alt 26 spor samt til etableringen af 3 helt nye folkeskoler. I samme periode er der blevet afsat midler til 358 nye daginstitutioner og planlægningsmidler til yderligere 70 grupper.

Københavns Kommunes befolkningsprognose viser, at kommunen også frem mod 2030 vil skulle håndtere udfordringerne ved store stigninger i antallet af børn og unge. Dels i forhold til løbende effektivisering af driften, så der frigøres midler, der kan geninvesteres i velfærdsområderne og dels i forhold til en tilpasning af rammerne omkring driften. Københavns kommune skal allerede nu have fokus på at

foretage grundkøb, som skal sikre at kommunen kan lave de nødvendige skole- og daginstitutioner, der skal imødekomme den forventede befolkningstilvækst frem mod 2030.

Sundhed og ældre

Budgettet til ældreområdet er blevet nedjusteret løbende over en årrække i takt med den demografiske udvikling med færre ældre, men fra budget 2017 er udviklingen vendt, og Sundheds- og Omsorgsforvaltningens budget skal nu fremadrettet opreguleres sfa. det forventede stigende antal ældre i Københavns Kommune. Frem mod 2030 forventes antallet af 65-79 årige at stige med 26,4 pct. fra 47.722 til 60.339, imens antallet af +80 årige forventes at stige med 53,6 pct. fra 13.281 til 20.397 borgere. Samlet forventes antallet af +65-årige at stige med 32,3 pct. frem mod 2030.

Udviklingen i ældrebefolkningen vil sætte området under pres og stille krav til både mere effektive indsatser og til kapacitetstilpasning af de fysiske rammer på området. Siden 2005 er der blevet gennemført en moderniseringsplan for Københavns Kommunes plejeboliger/plejehjem, som har sikret at kommunens plejeboliger fremstår moderne og attraktive, og som samtidig har reduceret antallet af plejeboliger i takt med den faldende demografiske udvikling. Moderniseringsplanen løber frem til 2022. Frem mod 2030 forventes plejeboligmassen at skulle udbygges med omkring 1200 plejeboliger i takt med at antallet af ældre stiger i København.

Levealderen i København er stigende, men københavnere lever fortsat over 2 år kortere end danskerne gør i gennemsnit, hvilket hænger sammen med at København, på trods af en positiv udvikling på området, fortsat ligger over landsgennemsnittet på flere socioøkonomiske indikatorer. Der sættes derfor ind i forhold til rygning, risikabelt alkoholforbrug, usund kost og fysisk inaktivitet samt forurening i byen. Middelalderen i København er således støt stigende

og den stiger lidt hurtigere end gennemsnitslevealderen på landsplan. Københavns Kommunes borgere bliver hele tiden sundere, men ligger fortsat under landsgennemsnittet.

Kommunens borgere udskrives i dag tidligere fra hospitalerne end hidtil og flere behandles ambulat. Det lægger pres på kommunens ressourcer i forhold til levere eksempelvis hjemmesygepleje og/eller midlertidigt botilbud til borgere med behov for ekstra støtte efter udskrivning. Opgaveglidningen fra region til kommune stiller høje krav til det nære sundhedsvæsen, og Københavns Kommune har således et stort fokus på at udvikle samarbejdet med Region Hovedstaden, med henblik på at sikre, at borgeren oplever et sammenhængende sundhedsvæsen.

Det sociale område

Som storby har København en række særlige udfordringer på det sociale område. København lå i 2016 20 pct. over landsgennemsnittet på Økonomi- og Indenrigsministeriets socioøkonomiske indeks. Fordeles dette indeks på Københavns bydele, vil man se, at eksempelvis Kongens Enghave, Brønshøj-Husum og Bispebjerg ligger næsten 75 pct. over landsgennemsnittet. Selvom Københavns placering på det socioøkonomiske indeks i 2016 er forbedret sammenlignet med tidligere år, har København fortsat en overrepræsentation af socialt udsatte borgere sammenlignet med landets øvrige kommuner. Opgørelser har eksempelvis vist, at ca. 25 pct. af Danmarks hjemløse opholder sig i København, og

fra 2009 til 2015 er gruppen af unge hjemløse i København steget med 35 pct.

For at imødegå udfordringerne har Københavns Kommune i 2016 fortsat haft fokus på forebyggelse og på målrettede indsatser over for socialt udsatte borgere, og det er lykkedes at få flere hjemløse til at tage imod indsatser, som skal hjælpe dem ud af hjemløsheden. Der er blevet arbejdet målrettet for at undgå udsættelser, og i første halvår af 2016 var der således 141 udsættelser mod 275 udsættelser i første halvår af 2014.

Både i København og på nationalt plan ses en tendens til et stigende antal ældre borgere med handicap, ligesom der ses et stigende antal borgere med diagnoser - særligt børn og unge med Aspergers Syndrom eller autisme. Fra 2014 til 2016 er der sket en stigning fra 14 pct. til 28 pct. i borgere med diagnoser, der er i døgnbehandling i Borgercenter Handicap, hvilket har været med til at lægge et pres på udgifterne i 2016.

Partierne bag satspuljeaftalen besluttede i efteråret 2016, at en række varige sociale særtilskud på i alt 58,4 mio. kr., som København har modtaget gennem en årrække, bortfalder per 1/1 2017. Dette lægger yderligere pres på udgifterne på det sociale område. Københavns Kommune har fundet midlertidig finansiering på 52,4 mio. kr. til erstatning for det bortfaldne særtilskud i 2017.

Overførsler på service

Københavns Kommunes overførselsregler skal sikre, at de decentrale institutioner, som eksempelvis daginstitutioner, skoler, plejehjem eller sociale botilbud, har mulighed for at spare op til større indkøb eller renoveringer. Forvaltningerne kan overføre op til 4 pct. af uforbrugte midler på service,

såfremt de vedrører decentrale institutionernes opsparing, kontraktbundne midler eller eksternt finansierede midler. Også kontraktbundne midler og eksternt finansierede midler overføres, så kommunens kan leve op til de aftaler den har indgået. Merforbrug overføres fuldt ud.

Overførsler på service

(1.000 kr.)	2016-2017
Børne- og Ungdomsudvalget	160.625
Socialudvalget	29
Sundheds- og Omsorgsudvalget	23.333
Beskæftigelses- og Integrationsudvalget	-1.753
Teknik- og Miljøudvalget	727
Økonomiudvalget	16.539
Kultur- og Fritidsudvalget	12.725
Borgerrådgiveren	0
Revisionen	763
I alt	212.988

Samlet vil 213 mio. kr. af mindreforbruget på 231 mio. kr. på service blive overført til 2017 i forbindelse med overførselssagen. Den decentrale opsparing er steget fra 74,0 mio. kr. i 2015 til 142,8 mio. kr. i 2016. Stigningen i den decentrale opsparing kan henføres til en stigning i Børne- og Ungdomsforvaltningen decentrale opsparing fra 54,3

mio. kr. i regnskab 2015 til 116,0 mio. kr. i 2016. Stigningen i den decentrale opsparing kan primært henføres til ændringer i strukturen på dagområdet, som har betydet en økonomisk tilbageholdenhed i de enkelte klynger og institutioner.

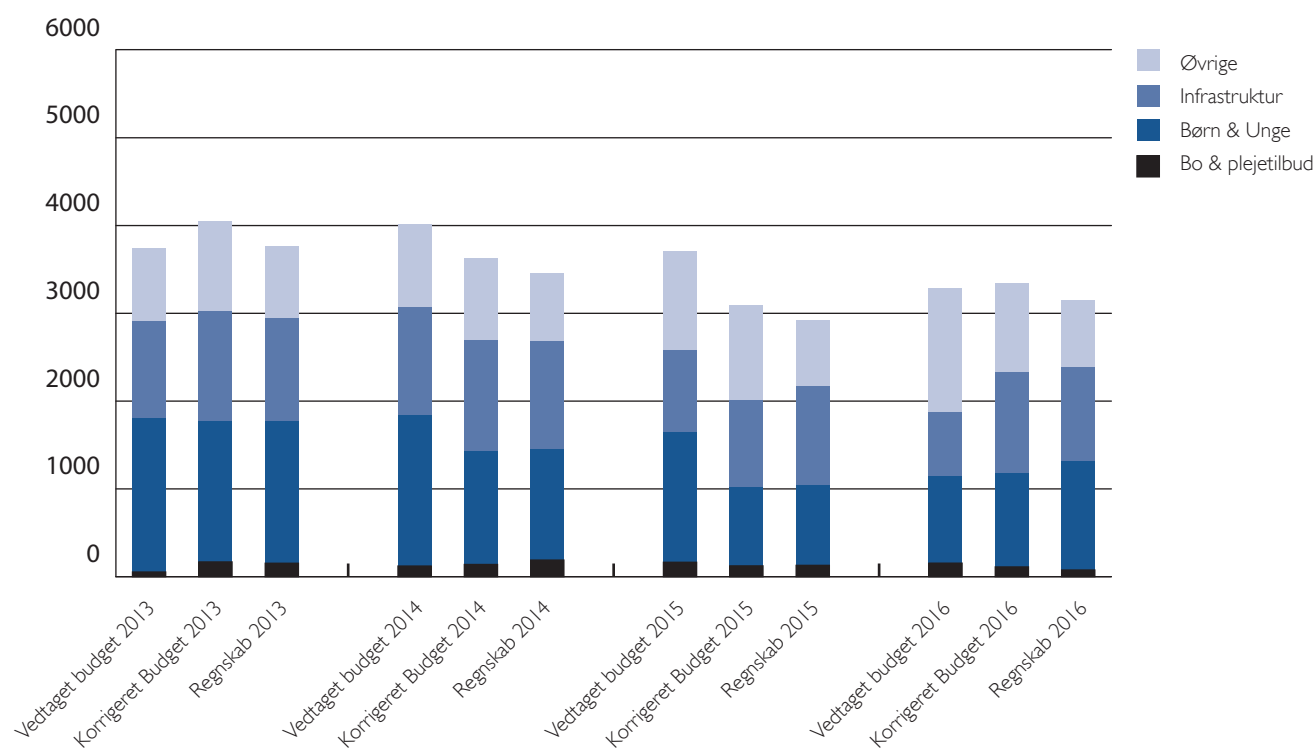
Anlægsudgifter

Københavns Kommune har i 2015 haft anlægsudgifter for 3,1 mia. kr., hvilket er udtryk for et mindreforbrug på 143 mio. kr. i forhold til vedtaget budget. Resultatet ligger 220 mio. kr. over niveauet i 2015.

Anlægsniveauet i 2016 er ligger over 3 mia. kr. efter et 2015 med et lavt anlægsniveau. Det vedtagne budget udgør Københavns Kommunes anlægsramme og anlægsbudgetmidler kan frit periodiseres mellem årene i løbet af året, hvorfor der afrapporteres på afvigelsen i forhold til vedtaget budget.

Med et samlet mindreforbrug på 143 mio. kr. i forhold til vedtaget budget, svarende til en afvigelse på 4,4 pct., har København Kommune bidraget til at overholde kommunernes anlægsramme. Resultatet er en væsentlig forbedring i forhold til i 2015, hvor afvigelsen mellem vedtaget budget og regnskab var på 777 mio. kr.

Bruttoanlægsudgifter 2013-2016 (Mio. kr. i 2016-priser)

Fokus på eksekvering

Et stort fokus på eksekvering er nødvendigt, såfremt Københavns Kommune skal kunne følge med befolkningsudviklingen og fortsat levere de nødvendige ydre rammer for skole – og daginstitutionspadser, plejeboliger og tilbud til socialt udsatte og handicappede. Københavns Kommune har desuden et efterslæb på renovering af veje og eksisterende bygninger på over 7 mia. kr. Skal dette efterslæb indhentes sideløbende med at der laves nye investeringer, er det væsentligt, at kommunen kan eksekvere de vedtagne anlægsopgaver hurtigere.

Københavns Kommune har over en årrække haft fokus på eksekveringen af kommunens anlægsprojekter. En løbende opfølgning på eksekveringen af kommunens anlægsprojekter er med til at sikre fremdrift og koordinering i byens anlægsportefølje. Samtidig har kommunen skærpet fokus på planlægningsfasen af anlægsprojekterne, således at der fremadrettet sikres et bedre grundlag for både fastsættelse af pris og forventet eksekveringstid, samt et bedre grundlag for at forudse og afhjælpe komplikationer, der forsinket anlægsprojekterne.

Anlægsprojekter i 2016

I 2016 har Københavns Kommune færdiggjort en lang række anlægsprojekter. I det nedenstående gennemgås nogle af de vigtigste projekter, der er blevet taget i brug i 2016.

I 2016 blev stibroen over inderhavnen, der løber fra Nyhavn til Nordatlantens Brygge indviet. Inderhavnsbroen sikrer en mere sammenhængende by på tværs af Københavns havn og bidrager til at bringe byområder under udvikling tættere på resten af byen.

Der er i København et stort fokus på at skabe en grøn by. I den forbindelse er et stort projekt for udskiftning af Københavns gadebelysning blevet færdigt i 2016. Den nye LED-gadebelysning er både økonomi- og energibesparende og bidrager således til at København kan nå målene for CO₂-neutralitet i 2025. I arbejdet mod et grønnere København er der ligeledes blevet etableret nærgenbrugsstationer i Nordhavn og ved Bispeengbuen/Fuglebakken station.

København er en cykelby, og også i 2016 er forholdene for cyklister blevet forbedret. Der er blevet anlagt nye cykelstier eller forbedret eksisterende cykelstier på bl.a. Jernbane Allé, Amager Fælledvej, Hillerødgade, Gothersgade og sidst på Frederikssundsvej, som er sammenfaldende med supercykelstierne til Farum og Ballerup. Nye cykelstier skal medvirke til at forbedre sikkerheden for cyklisterne, hvorimod udvidelser af cykelstier skal lette trængslen på Københavns cykelstier.

København skal være en by, hvor københavnere kan opholde sig i byrummet og deltage i forskellige aktiviteter. I 2016 er der således blevet etableret en række byrum – herunder de røde boldbaner på Litauens Plads og en ny have i forbindelse med den Frie Udstilling. Derudover er der plantet træer i forbindelse med Ny Østergade og langs Vigerslev Allé. For at

holde byen ren og sikre genbrug, når Københavnerne opholder sig i byrummet, er der blevet opsat flaskeholdere på nogle offentlige skraldespande. Derudover er der blevet etableret flere toiletfaciliteter til byens borgere.

Faciliteterne i København skal understøtte en aktiv livsstil i forhold til både krop og sind. I 2016 er det kommet kunstgræsbane ved boldklubben FIX og en opgradering af Sundby Idrætspark. I 2016 er der desuden blevet etableret et kvartersthus i Sydhavnen, kulturanstalten er blevet renoveret og Thorvaldsens Museums facader er blevet renset og restaureret. Sidst er der kommet nye toiletter i Tingbjerg idrætspark.

Københavns Kommune har et stort vedligeholdelseefterslæb i forhold til byens infrastruktur – på både broer og veje. I 2016 er der blevet lavet helhedsgenopretning og lagt støjreducerende asfalt på hhv. Valby Langgade, Frederikssundsvej og Roskildevej. Der er for nogle år tilbage blevet igangsat en større renovering af kommunens broer, og i 2016 er Slotsherrens bro og Mørkhøjvej over Fæstningsgraven blevet renoveret, og Emdrupvejbroen på Frederiksborgvej er blevet udskiftet.

Det stigende antal børn og unge i Københavns Kommune medfører stor anlægsaktivitet på området både i forhold til at bygge nyt, men også i forhold til at udvide og renovere eksisterende ejendomme. Der er således igangsat helhedsrenoveringer af en række skoler. Med en helhedsrenovering tænkes genopretning, modernisering, energirenovering, klimatilpasning, indeklima og tilgængelighed ind i samme renovering, så der opnås effektivitet og synergi. Ofte udbygges skoler i forbindelse med en helhedsrenovering. Derudover er en række daginstitutioner blevet udvidet, for at gøre plads til det stigende antal børn i København.

I 2015 blev der igangsat en plan for modernisering af Københavns Kommunes plejeboliger/plejehjem. Planen løber indtil videre frem til 2022, hvor kommunens plejeboligmasse vil fremstå moderne. I 2016 er første etape af moderniseringen af plejecenteret Hørgården på Amager blevet færdig – 2. og 3. etape følger i 2018 og 2019.

I 2016 er der i øvrigt blevet etableret 87 nye pladser til udsatte borgere – 21 pladser til borgere på ventelisten, og 66 pladser til borgere i utidssvarende boliger. Målgruppen har været unge såvel som ældre hjemløse. Derudover er Københavns andet permanente stofindtagelsesrum på Halmtorvet 17 taget i brug i august 2016. Samtidig er pilotprojektet for Psykiatriens Hus blevet indviet i de eksisterende lokaler i Griffenfeldsgade på Nørrebro.

På Østerbro er det nye Sundhedshus på Randersgade åbnet i 2016, med tilbud til københavnere med behov for et genoptrænings- eller stresshåndteringsforløb eller med kronisk sygdom. Også et nyt Center for Diabetes på Vesterbro har slået dørene op i 2016. Centeret tilbyder vejledning og rådgivning samt støtte og træning til borgere med type 2-diabetes.

Øvrig drift (overførsler mv.)

Størstedelen af udgifterne på området vedrører overførselsindkomster og kommunal medfinansiering af sundhedsvæsenet. Samlet viser regnskabsresultatet for 2016 et mindreforbrug til øvrig drift på 761 mio. kr. i forhold til det vedtagne budget.

I oversigten nedenfor fremgår de hovedområder, der indgår i øvrig drift (overførsler mv.). Områderne under øvrig drift er i høj grad lovbestemte og efterspørgselsstyrede, hvorfor de ligger uden for servicerammen. Det samlede resultat på om-

rådet viser et mindreforbrug på 321 mio. kr. i forhold til korrigeret budget, imens der i forhold til det vedtagne budget, er et mindreforbrug på 761 mio. kr. svarende til en afvigelse på 7,2 pct. I 2015 var denne afvigelse på kun 1,7 pct.

Øvrig drift på hovedområder

(Mio. kr.)	Regnskab 2015 (2015 pl)	Vedttaget budget 2016	Korrigeret budget 2016	Regnskab 2016	Afgivelse korrigeret budget	Afgivelse vedtaget budget	Afgivelse i pct. (vedtaget budget)
Beskæftigelsestilbud og ressourceforløb	503	561	580	565	15	-3	-0,6%
Boligsikring og boligydelse	474	482	483	463	20	19	4,0%
Forsyningsområdet	-84	-4	-89	-118	29	114	-
Indtægter fra den centrale refusionsordning	-154	-158	-171	-171	0	12	-7,9%
Introduktionsprogrammer og danskundervisning	57	53	49	38	10	15	28,5%
Kommunal medfinansiering af sundhedsvæsenet	1.949	2.008	1.988	1.835	153	173	8,6%
Sociale ydelser	109	102	107	115	-8	-13	-12,7%
Tjenestemandspension (tidligere forsyningsområde)	197	203	201	202	-1	1	0,3%
Ældreboliger	34	42	37	28	9	15	34,9%
Øvrige*	107	103	37	41	-4	62	60,1%
Overførselsindkomster	6.530	7.245	6.975	6.878	97	367	5,1%
- herunder A-dagpenge	1.727	1.739	1.732	1.658	75	81	4,7%
- herunder fleksjob, ledig hedsydelse og seniorjob	479	619	649	642	7	-23	-3,8%
- herunder førtidspensioner	1.243	1.345	1.324	1.297	27	48	3,6%
- herunder kontanthjælp mm.	2.345	2.882	2.522	2.552	-30	330	11,5%
- herunder sygedagpenge	736	659	748	729	19	-70	-10,6%
I alt	9.723	10.637	10.198	9.877	321	761	7,2%

* Hovedområdet Øvrige består primært af personlige tillæg, daghøjskoler og erhvervsgrunduddannelse.

Med et budget på lige knap 2 mia. kr. er kommunal medfinansiering af sundhedsvæsenet et af de større områder under øvrigt drift. Der har over en årrække været stor budgetusikkerhed på området, men i 2015 blev budgettet som noget nyt lagt på baggrund af Københavns Kommunes egen prognose, og resultatet viste i 2015 et merforbrug i forhold til vedtaget budget på kun 24 mio. kr. svarende til en afvigelse på 1,3 pct.

I 2016 er der et mindreforbrug vedr. kommunal medfinansiering på hele 153 mio. kr. i forhold til korrigeret budget. Dette mindreforbrug kan dog henføres til forsinkelser i opkrævningerne fra regionen, som skyldes, at Region Hovedstaden er i gang med at implementere det nye IT-system Sundhedsplatformen. Konsekvenserne af implementeringen har først vist sig i 4 kvartal af 2016. Mindreforbruget er således udtryk for en forskydning af udgifter, og opkrævningerne vil i stedet falde i 2017.

Overførselsindkomsterne udgør en betydelig del af den øvrige drift med et budget på ca. 6,5 mia. kr. Kommunerne har ansvaret for forsørgelsesydelse til kommunens ledige, herunder forsikrede ledige, kontanthjælpsmodtagere, sygedagpengemodtagere og førtidspensionister. I 2016 oplevede Københavns Kommune en næsten uændret udvikling i den sæsonkorrigerede bruttoledighed² fra 5,2 pct. ultimo 2015 til 5,3 pct. ultimo 2016. Bruttoledigheden på landsplan er uændret på 4,3 pct. i samme periode. Københavns Kommune har dermed haft en svagt stigende overledighed i forhold til resten af landet i 2016.

Det modsatte gør sig gældende for antallet af førtidspensionister, hvor Københavns Kommune har færre førtidspensionister end på landsplan. Kun ca. 3 pct. af befolkningen i alderen 16-66 år modtager førtidspension i Københavns Kommune mod godt 6 pct. på landsplan. Generelt er antallet af førtidspensionister i Københavns Kommune faldende, og fra 2015 til 2016 faldt antallet af førtidspensionister med ca. 770 personer svarende til et fald på 6,0 pct. Dette skyldes dels, at der overgår flere til folkepension m.v. end der tilgår via tilflytninger og nytillkendelser, og dels at adgangen til førtidspension blev skærpet med førtidspensionsreformen, der trådte i kraft i 2013, hvilket har resulteret i et faldende antal nytillkendelser.

Området vedrørende overførselsindkomster viser et samlet mindreforbrug på 97 mio. kr. i forhold til korrigeret budget i 2016 svarende til en afvigelse på 1,4 pct. I forhold til vedtaget budget er der dog et mindreforbrug på 367 mio. kr. svarende til 5,1 pct., hvilket primært skyldes et mindreforbrug på 330 mio. kr. vedr. kontanthjælp. Udviklingen skyldes især et lavere niveau af ydelsesmodtagere end forventet.

Ses regnskab 2016 i forhold til 2015 er de samlede netto-udgifter til overførselsindkomster steget fra 6.530 mio. kr. i 2015 til 6.878 mio. kr. i 2016. Set i faste priser har der således været en stigning i udgifterne til overførselsindkomster på 3,3 pct. fra 2015 til 2016, som kan henføres til stigning i udgifterne til kontanthjælp, fleksjob og førtidspension.

De stigende udgifter til overførselsindkomster i forhold til regnskab 2015 kan primært tilskrives refusionsomlægningen på området, som trådte i kraft i januar 2016. Refusionsomlægningen medfører, at kommunernes gennemsnitlige refusionsprocent på overførselsudgifter falder. Kommunerne kompenseres under ét for den lavere refusion via bloktilskuddet (DUT og budgetgarantien) og beskæftigelsestilskuddet. Effekten af refusionsomlægningen er størst for de ydelser, hvor ydelsesmodtagerne er på ydelsen i længere tid, hvilket gør sig gældende for både kontanthjælp, fleksjob mv. og førtidspension. Således har der fra 2015 til 2016 været en stigende udvikling i udgifterne for disse ydelser på hhv. 207 mio. kr. vedr. kontanthjælp, 164 mio. kr. vedr. fleksjob mv. og 54 mio. kr. vedr. førtidspension. Det bemærkes, at der i samme periode har været et fald i antallet af fuldtidspersoner på kontanthjælp og førtidspension i Københavns Kommune. I forhold til fleksjob har der været en mindre stigning på 140 fuldtidspersoner.

Udgifterne til dagpenge er derimod faldet med 70 mio. kr. fra 2015 til 2016, hvilket skyldes at antallet af dagpengeomtagere i 2016 gennemsnitligt har været lavere end i 2015, og at effekten af refusionsreformen er betydelig mindre på dagpengeområdet, da ydelsen gennemsnitligt er af kortere varighed.

² Bruttoledigheden omfatter registrerede ledige og aktiverede dagpenge- og arbejdsmarkedssparate kontanthjælpsmodtagere

Finansielle poster

Københavns Kommune har i 2016 haft et tilfredsstillende afkast på sine finansielle aktiver og har i lighed med tidligere år nedbragt den langfristede gæld. Indregnes gælden i kommunens selskaber, er der dog tale om en betydelig og voksende gæld.

Finansielle indtægter og udgifter

Københavns Kommune har i 2016 haft et nettooverskud på 122 mio. kr. i driftsresultat på de finansielle poster vedrørende renteudgifter og -indtægter samt udbytte fra investering m.v. Dette er lavere end i 2015, hvor nettooverskuddet lå på 209 mio. kr.

Kommunen har i 2016 haft både lavere renteindtægter og højere renteudgifter end forudsat i budgettet.

Renteindtægterne inkl. garantiprovision udgør samlet 234 mio. kr. i 2016. Heraf udgør udbytte fra kommunens investeringsforening 156 mio. kr. Øvrige renteindtægter er generelt lavere end året før, og skyldes det lave renteniveau. Renteudgifterne udgør samlet 112 mio. kr. i 2016, hvoraf 96 mio. kr. udgør renter af kortfristet gæld, som primært vedrører 'afsavnsrenter'.

Der skal betales afsavnsrenter i forbindelse med tilbagebetalinger af ejendomsskat, og stigningen i renteudgifter kan således primært henføres til tilbagebetaling af for meget opkrævet ejendomsskat, som følge af SKATs nedsættelse af ejendomsværdier med tilbagevirkende kraft. Udgifterne til afsavnsrenter har i 2016 været højere end budgetteret, da sagsbehandlingen på en række større sager ikke nåede at blive afsluttet i 2015, hvorfor en del af udgifterne optræder i 2016.

Likvide aktiver

Kommunens likvide aktiver består, foruden bankindestående/kassekredit og kontanter, af obligationer og af indskudsbeviser i den investeringsforening, som Københavns Kommune etablerede i 2007. Likviderne er af hensyn til sikkerhed og afkast hovedsageligt anbragt i investeringsforeningsbeviser og i danske realkreditobligationer med lav rentefølsomhed. Forskydninger i likviditetsbeholdningen, som følge af mønsteret i kommunens betalinger, udjævnes over kommunens kassekredit, der ved behov kan suppleres af muligheden for repo-belåning af obligationsporteføljen, jf. den kommunale lånebekendtgørelse.

Kommunens likviditet var ultimo 2016 på ca. 7,7 mia. kr. Det er en stigning på ca. 1 mia. kr. i forhold til ultimo 2015. Stigningen kan overvejende henføres til mindreforbrug i 2016. Den gennemsnitlige likviditet hen over året var på ca. 9,3 mia. kr. Hovedparten af kommunens likvide aktiver er dog allerede disponeret til anlægsprojekter, fremtidige betalinger og andre indsatser i kommende år. Kun en lille del af Københavns Kommunes likvide aktiver er således reelt frie midler. Mindreforbruget i regnskab 2016 disponeres i forbindelse med overførselssagen 2016-2017 i foråret 2017.

Afkast på likvide aktiver

(Mio. kr.)	Ultimo saldo	Afkast/ rente	Afkast/ rente (i pct.)
Investeringsforeningen (1)	7.077	165	2,39%
Realkreditobligationer (2)	2.280	11	0,44%
Benchmark - Nationalbankens Indskudsbevisrente (3)	-	-	-0,65%

1) Investeringsforeningen. Ultimo saldoen består af både frie indskudsbeviser 6.910 mio. kr., og deponerede indskudsbeviser 167 mio. kr.

2) Realkreditobligationer. Består af "korte" danske realkreditobligationer med lav rentefølsomhed

3) Benchmark - Til sammenligning er Nationalbankens indskudsrente i 2016 anført

Kommunens Investeringsforening, hvor størstedelen af kommunes samlede likviditet er placeret, gav i 2016 et afkast på 165 mio. kr. svarende til et afkast på 2,39 pct. mod et afkast på kun 0,89 pct. i 2015. Niveaueet i 2015 afspejler, at der generelt var negative indlånsrenter i perioden. Afkastet i 2016

er tilfredsstillende set i lyset af, at renteniveaueet er steget, men fortsat har ligget lavt i 2016. Afkastet på realkreditobligationer var på 0,44 pct. svarende til 11,0 mio. kr.

Lavere langfristet gæld

Københavns Kommune har et mål om at afdrage ca. 200 mio. kr. årligt på den langfristede gæld. I 2016 blev den langfristede gæld reduceret med 206 mio. kr. Siden 2010 har

kommunen nedbragt sin langfristede gæld ganske betydeligt med 2.771 mio. kr.

Langfristet gæld

(Mio. kr.)	2012	2013	2014	2015	2016
Kommunekredit	2.324	2.093	1.881	1.677	1.485
Langfristet gæld vedrørende ældreboliger	268	263	254	241	232
Realkredit	162	157	147	96	97
Selvejende institutioner med overenskomst	108	68	61	46	40
Anden langfristet gæld	15	14	13	21	21
Langfristet gæld i alt	2.877	2.594	2.357	2.082	1.876

Københavns Kommune er, med en langfristet gæld pr. indbygger på 3.104 kr. i 2016, blandt de kommuner, der har den laveste gæld. Indregnes den gæld som kommunens selskaber har jf. koncernbalancen, er den samlede gæld dog ganske betydelig. Koncerngæld pr. indbygger udgør således 72.845 kr. i 2016.

Koncernregnskab

Københavns Kommune som koncern omfatter udover den almene kommunale virksomhed en række datterselskaber, hvor Københavns Kommunes ejerandel udgør 50 pct. eller derover af virksomheden. Københavns Kommune har i lighed med tidligere år valgt at opstille en frivillig koncernbalance, der afspejler hele koncernens aktiver og passiver, som supplement til kommunens egen balance, der alene indeholder ejerandelens værdi. Selskaberne, der er konsolideret, er: HOFOR koncernen (KK-ejerandel 100 pct. inkl. minoritetsinteresser), Udviklingsselskabet By & Havn I/S (95 pct.), Centralkommunernes Transmissionsselskab I/S (69 pct.), Amager Ressourcecenter (63,8 pct.), Metroselskabet I/S (50 pct.), Arena CPHX P/S (50 pct.), Amager Strandpark (95,6 pct.)¹, Hovedstadens Beredskab (79,7 pct.)². Andre selskaber optræder som kapitalandele. Der er korrigeret for væsentlige indbyrdes gældsforhold kommunen og selskaberne imellem, således at disse elimineres, herudover er der ikke foretaget eliminerings.

Koncernegenkapitalen afviger primært fra Københavns Kommunes egenkapital, fordi selskaberne er indregnet på baggrund af selskabernes foreløbige regnskab 2016 i koncernbalancen, mens de i Københavns Kommunes balance er medtaget med endeligt regnskab 2015, jævnfør budget og regnskabssystemets kriterier.

Koncernbalancen viser, at Københavns Kommune har en balancesum på i alt 114,9 mia. kr., hvilket er en stigning på 10,3 mia. kr. i forhold til 2015.

På aktivsiden er der sket en stigning i materielle anlægsaktiver, primært som følge af kommunens og selskabernes store anlægsinvesteringer i bygninger og under igangværende arbejde. Dertil kommer en stigning i omsætningsaktiver primært som følge af øget likvide beholdninger i kommunen.

På passivsiden er et væsentligt punkt ved koncernbalancen, at kommunen direkte og indirekte, det vil sige gennem datterselskaberne, har en langfristet gæld på 60,5 mia. kr., hvoraf kommunen hæfter for 43,9 mia. kr. Gælden er optaget til finansiering af selskabernes anlægsaktiver, for eksempel metroen i København og HOFORs investeringer i vand, varme og spildevand. Den langfristede gæld er fra 2015 til 2016 steget 6,8 mia. kr. Da kommunen som følge af selskabernes retsform og/eller som følge af eksplicit garanti-stillelse hæfter for gælden, vil Økonomiforvaltningen også fremover arbejde på risikostyringen af denne eksponering. By & Havns, HOFORs og Metroselskabets gæld udgør alene 88 pct. af den samlede gæld. Det skal hertil bemærkes, at gælden forventes at stige yderligere i takt med anlæggelsen af de nye metrolinjer, byggemodningen af Nordhavnen og skybrudssikringen af København.

¹ Amager Strandpark indgår i Københavns Kommunes balance ved udgangen af 2016 som følge af kommunalisering af selskabet. Ejerandelen på 95,6 pct. angår således kun 2015.

² Hovedstadens Beredskab er et nyt selskab, der blev dannet pr. 1. januar 2016.

Koncernbalance

(1.000 kr.)	Ultimo 2015	Ultimo 2016	Udvikling 2015-2016
Grunde	18.577.652	19.421.484	843.832
Bygninger	9.291.440	14.106.328	4.814.888
Tekniske anlæg	27.812.546	27.991.550	179.004
Inventar	331.770	272.321	(59.449)
Aktiver under opførelse	14.142.808	18.217.896	4.075.088
Materielle anlægsaktiver	70.156.216	80.009.579	9.853.363
Immaterielle anlægsaktiver	1.848.209	1.724.395	-123.814
Immaterielle anlægsaktiver	1.848.209	1.724.395	-123.814
Aktier og andelsbeviser m.v.	934.435	816.266	-118.169
Andre langfristede tilgodehavender	11.667.946	11.553.190	-114.755
Udlæg vedr. jordforsyning og forsyningsvirksomheder	-102.089	-205.076	-102.987
Finansielle anlægsaktiver	12.500.292	12.164.381	-335.912
Anlægsaktiver i alt	84.504.718	93.898.355	9.393.637
Omsætningsaktiver: Varebeholdninger	270.213	207.270	-62.943
Omsætningsaktiver: Fysiske anlæg til salg	126.580	143.009	16.430
Omsætningsaktiver: Tilgodehavender	4.936.872	5.237.188	300.316
Omsætningsaktiver: Værdipapirer (Pantebreve)	6.955.009	6.273.687	-681.322
Likvide beholdninger	7.772.925	9.097.174	1.324.249
Omsætningsaktiver i alt	20.061.598	20.958.329	896.730
AKTIVER I ALT	104.566.316	114.856.683	10.290.367
Egenkapital i KK	16.081.089	16.820.428	739.338
Minoritetsinteressers ejerandel	4.425.767	3.895.986	-529.781
Hensatte forpligtigelser	24.658.018	24.484.797	-173.221
Langfristet gæld	53.690.265	60.495.382	6.805.117
Gæld vedr. finansielt leasede aktiver	5.281	7.327	2.046
Langfristede gældsforpligtigelser	53.695.546	60.502.709	6.807.164
Nettogæld vedrørende fonds, legater, deposita	57.068	108.261	51.193
Kassekredit	9.592	252.241	242.648
Kortfristet gæld til staten	276.170	276.054	-116
Skyldige feriepenge	226.886	56.904	-169.982
Kortfristet gæld i øvrigt	5.136.181	8.459.303	3.323.123
Kortfristede gældsforpligtigelser	5.648.829	9.044.502	3.395.673
Gæld i alt	59.401.442	69.655.473	10.254.031
PASSIVER I ALT	104.566.316	114.856.683	10.290.367

Regnskab

Tabel I – Udgiftsbaseret regnskab

	Regnskab 2015	Vedtaget budget 2016	Korrigeret budget 2016	Regnskab 2016	Udvikling 2015-2016
<i>(1.000 kr. i løbende priser)</i>					
Skatter	28.001.308	29.396.283	29.321.183	29.326.139	1.324.831
Tilskud og udligning	8.825.892	8.708.083	8.620.626	8.622.137	-203.756
NOTE 1 Indtægter	36.827.201	38.104.366	37.941.809	37.948.276	1.121.075
Byudvikling, bolig- og miljøforanstaltninger	935.104	1.027.653	1.011.851	987.372	52.268
Transport og infrastruktur	382.615	421.501	405.509	407.050	24.435
Undervisning og kultur	4.669.105	4.799.924	4.902.358	4.898.582	229.477
Sundhedsområdet	820.955	823.228	881.717	896.101	75.147
Sociale opgaver og beskæftigelse	12.178.786	12.447.479	12.304.174	12.254.356	75.571
Fællesudgifter og administration m.v.	4.172.679	4.691.176	4.395.642	4.226.426	53.747
Serviceudgifter	23.159.244	24.210.961	23.901.250	23.669.888	510.644
Undervisning og kultur	40.226	36.548	27.227	29.885	-10.341
Sundhedsområdet	1.949.473	2.008.270	1.988.273	1.835.491	-113.982
Sociale opgaver og beskæftigelse	7.619.303	8.393.986	8.070.473	7.926.403	307.100
Fællesudgifter og administration m.v.	197.360	202.661	200.661	201.680	4.320
Overførsler m.v.	9.806.362	10.641.464	10.286.633	9.993.459	187.097
= Driftsresultat før finansiering	3.861.595	3.251.940	3.753.925	4.284.929	423.334
Renteindtægter inkl. udbytte	251.967	125.265	204.346	201.607	-50.360
Renteudgifter	-68.921	-63.324	-97.645	-111.845	-42.924
Realiseret kursgevinst/tab, netto	26.263	73.200	31.677	31.920	5.657
Finansielle poster, netto	209.309	135.141	138.378	121.682	-87.627
= Resultat af ordinær driftsvirksomhed	4.070.904	3.387.081	3.892.303	4.406.612	335.708
Byudvikling, bolig- og miljøforanstaltninger	587.496	926.369	629.663	629.956	42.460
Transport og infrastruktur	893.816	521.471	889.335	829.399	-64.417
Undervisning og kultur	839.228	736.275	918.970	1.048.788	209.560
Sundhedsområdet	13.881	16.683	12.211	7.933	-5.949
Sociale opgaver og beskæftigelse	256.603	500.976	357.374	395.422	138.819
Fællesudgifter og administration m.v.	289.388	585.322	532.876	232.502	-56.886
Bruttoanlægsudgifter	2.880.413	3.287.095	3.340.430	3.144.000	263.588
Samlede anlægsindtægter	1.180.512	570.813	818.225	695.624	-484.889
Anlægsudgifter	1.699.901	2.716.281	2.522.204	2.448.377	748.476
= Resultat af det skattefinansierede område	2.371.003	670.800	1.370.099	1.958.235	-412.769
Drift (indtægter – udgifter)	83.521	4.000	88.817	116.725	33.204
Anlæg (indtægter – udgifter)	-20.233	-60.722	-21.346	-14.568	5.664
NOTE 2 Forsyning	63.289	-56.722	67.471	102.157	38.868
= RESULTAT I ALT	2.434.292	614.078	1.437.570	2.060.392	-373.901

Tabel 2 – Balance

	<i>(1.000 kr. i løbende priser)</i>	Ultimo 2015	Ultimo 2016	Udvikling 2015-2016
	Grunde	5.328.525	5.315.046	-13.479
	Bygninger	9.208.939	13.089.544	3.880.605
	Tekniske anlæg	450.970	360.434	-90.536
	Inventar	120.874	69.985	-50.889
	Aktiver under opførelse	4.733.614	1.266.636	-3.466.978
	Materielle anlægsaktiver	19.842.922	20.101.645	258.723
	Immaterielle anlægsaktiver	50.848	64.813	13.965
	Immaterielle anlægsaktiver	50.848	64.813	13.965
NOTE 3	Aktier og andelsbeviser m.v.	7.914.603	6.405.279	-1.509.324
NOTE 4	Andre langfristede tilgodehavender	11.975.057	9.857.450	-2.117.607
	Udlæg vedr. jordforsyning og forsyningsvirksomheder	-102.089	-205.076	-102.987
NOTE 5	Finansielle anlægsaktiver	19.787.572	16.057.654	-3.729.919
	Anlægsaktiver i alt	39.681.342	36.224.112	-3.457.230
	Omsætningsaktiver: Varebeholdninger	38.495	30.215	-8.280
	Omsætningsaktiver: Fysiske anlæg til salg	97.825	114.254	16.430
	Omsætningsaktiver: Tilgodehavender	1.310.194	2.005.935	695.741
	- herunder tilgodehavender hos staten	483.483	462.490	-20.994
	- herunder kortfristede tilgodehavender i øvrigt	826.711	1.543.445	716.734
	Omsætningsaktiver: Værdipapirer (Pantebreve)	29.804	28.883	-921
NOTE 6	Likvide beholdninger	6.705.833	7.734.022	1.028.189
	Omsætningsaktiver i alt	8.182.151	9.913.310	1.731.159
	AKTIVER I ALT	47.863.493	46.137.421	-1.726.072
NOTE 7	Egenkapital	18.134.994	16.704.776	-1.430.218
NOTE 8	Hensatte forpligtelser	23.912.476	23.818.148	-94.328
NOTE 9	Langfristet gæld	2.076.566	1.870.195	-206.371
	Gæld vedr. finansielt leasede aktiver	5.281	5.345	64
	Langfristede gældsforpligtelser	2.081.847	1.875.540	-206.306
	Nettogæld vedrørende fonds, legater, deposita	57.068	108.261	51.193
	Kassekredit og byggelån	9.592	19.241	9.648
NOTE 10	Kortfristet gæld til staten	276.081	276.054	-28
	Skyldige feriepenge	226.734	56.904	-169.830
	Kortfristet gæld i øvrigt	3.164.701	3.278.496	113.795
	Kortfristede gældsforpligtelser	3.677.109	3.630.695	-46.413
	Gæld i alt	5.816.023	5.614.497	-201.526
	PASSIVER I ALT	47.863.493	46.137.421	-1.726.072

Tabel 3 – Finansieringsoversigt

(1.000 kr. i løbende priser)	2015	2016
Likvide beholdninger primo året	5.326.924	6.705.833
Årets resultat	2.434.292	2.060.392
Lånoptagelse (klimalån)	4.000	-
Afdrag på gæld	-234.265	-202.829
Nettoafdrag på lån	-230.265	-202.829
Øvrige finansforskydninger:		
Tilgodehavender hos staten	5.310	21.873
Kortfristede tilgodehavender i øvrigt	-775.909	-718.442
Langfristede tilgodehavender	-267.059	-146.321
Kortfristet gæld til pengeinstitutter (byggekredit)	9.592	9.648
Kortfristet gæld til staten	-901.823	-28
Kortfristet gæld i øvrigt	1.195.409	-76.034
Værdireguleringer af likvide aktiver	-138.003	15.090
Andre reglueringer	47.366	64.840
Øvrige finansforskydninger i alt	-825.118	-829.374
Likvide beholdninger ultimo året	6.705.833	7.734.022

Noter

Note 1 – Indtægter fra skatter, tilskud og udligning

(1.000 kr. i løbende priser.)	2015	2016
Kommunal indkomstskat	22.280.675	23.138.042
Selskabsskat	973.071	1.389.241
Anden skat på visse indkomster	155.174	201.738
Grundskyld	3.373.849	3.462.596
Anden skat på fast ejendom	1.218.540	1.134.522
Skatter i alt	28.001.308	29.326.139
Udligning og generelle tilskud	6.555.108	6.357.708
Udligning og tilskud vedr. udlændinge	369.288	366.792
Kommunalt bidrag til regionerne	-74.208	-76.848
Særlige tilskud	2.025.098	1.996.348
Tilbagebetaling af refusion af købsmoms	-49.394	-21.863
Tilskud og udligning	8.825.892	8.622.137
Skatter, tilskud og udligning i alt	36.827.201	37.948.276

Note 2 – Forsyningsvirksomhed

Området er omfattet af ”hvile i sig selv”-princippet, hvilket indebærer, at området over en årrække ikke må oppebære hverken overskud eller underskud.

Note 3 – Aktier og andelsbeviser

(1.000 kr. i løbende priser.)	2015	2016
HOFOR Forsyning Holding P/S	9.496.829	9.822.235
Metroselskabet I/S	6.356	368.539
Centralkommunernes Transmissionsselskab I/S	675.409	540.817
I/S Amager Ressourcecenter	458.172	-988.114
Arena CPHX P/S	308.767	299.579
I/S Vestforbrænding	152.720	169.497
Hovedstadens Beredskab I/S	-	47.728
Udviklingselskabet By & Havn I/S	-3.201.630	-3.866.636
Andre selskaber (under 10 mio. kr. hver)	17.982	11.635
I alt	7.914.603	6.405.279

Note 4 – Andre langfristede tilgodehavender

(1.000 kr. i løbende priser)	2015	2016
Tilbagekøbsrettigheder	2.867.675	2.486.897
Deponeringer*	5.463.567	5.001.736
Landsbyggefonden**	-	-
Tilgodehavende vedr: Nordhavnsvej	784.518	988.245
Tilgodehavende vedr: Metrobyggeni***	1.751.700	157.900
Øvrige langfristede tilgodehavender	988.245	1.251.555
I alt	11.975.057	9.886.334

* Københavns Kommune har i 2008 besluttet årligt at indskyde egenkapital i Københavns Energi (nu: HOFOR) svarende til selskabets udgifter til renten og fra 2012 også garantiprovision på et lån, selskabet har optaget i Kommunekredit, og hvis provenu er anvendt til at afdrage kommunens tilgodehavende i selskabet. Kommunen har deponeret de modtagne obligationer, svarende til et beløb på 4.775 mio. kr.

** Den nominelle værdi af indskuddet beløber sig til 1.640.003.602 kr.

***Det oprindelige beløb indgår fra 2016 som kapitalindskud vedr: anlæggelsen af Metro Cityringen. Det nye beløb er afventede kapitalindskud vedr: Ny Ellebjerg Station.

Note 5 – Tilskudsdeklarationer

Københavns Kommune har ud over de bogførte tilgodehavender på balancen retten til at modtage gevinsten ved salg af 26 ejendomme med tilskudsdeklarationer, der indeholder 2.778 lejligheder. De 22 ejendomme er ejet af andelsboligforeninger, mens de øvrige 4 er private

udlejningsejendomme. Det er ikke muligt at opgøre værdien heraf, men der er efter 2009 blevet indbetalt ca. 15,9 mio. kr. (inkluderet ydelser på lån og annullerede tilsagn), der dog alene må anvendes til boligsociale formål.

Note 6 – Likviditet

(1.000 kr. i løbende priser)	2015	2016
Kontante beholdninger	3.038	3.321
Indskud i pengeinstitutter m.v.	-2.211.451	-1.459.613
Investerings- og placeringsforeninger	6.258.746	6.910.041
Realkreditobligationer	2.655.500	2.280.273
Likvide aktiver i alt	6.705.833	7.734.022

Note 7 – Egenkapital (1000 kr.)

Egenkapital primo	18.134.994
Egenkapital ultimo	16.704.776
(1000 kr.)	
Årets ændring	1.430.218
Dekomponering af årets ændring	
Årets resultat	2.060.392
Ændring af modposter til ikke-finansielle aktiver	280.838
- Herunder skattefinansierede aktiver	-298.804
- Herunder takstfinansierede aktiver	19.466
- Herunder selvejende institutioners aktiver	-1.971
- Herunder donationer	470
Direkte posteringer på balancekontoen, jf. nedenstående	-3.771.448
Årets ændring	-1.430.218
Posteringer på balancekontoen	
Værdiregulering af likvide aktiver	18.324
Værdiregulering af kapitalandele	-1.548.951
Nulstilling af årets indskud i LBF	-109.824
Værdiregulering af øvrige langfristede tilgodehavender	-2.116.127
Resultat af forsyningsområdet	-102.987
Regulering af kortfristet gæld	-14.325
Optagelse af realkreditlån på balancen	-5.170
Regulering af lån vedr. ældreboliger	8.358
Ændring vedr. hensatte forpligtelser	94.328
Øvrige ændringer	4.989
Fejlopsatte balanceforskydninger med direkte egenkapitaleffekt	-61
Samlede ændringer	-3.771.448

Note 8 – Hensatte forpligtelser

Kommunens hensatte forpligtelser på 23.818 mio. kr. udgøres af:

- Hensættelser til tjenestemandspensioner på 21.923 mio. kr.
- Hensættelser til arbejdsskader på 186 mio. kr.
- Hensættelser til byfornyelseslån på 1.707 mio. kr.
- Øvrige hensættelser på 3 mio. kr.

Note 9 – Langfristet gæld

(I 1.000 kr. i løbende priser)	2015	2016
Kommunekredit	1.677.000	1.485.255
Langfristet gæld vedrørende ældreboliger	241.000	231.923
Realkredit	96.000	97.430
Selvejende institutioner med overenskomst	46.000	40.276
Anden langfristet gæld	21.000	20.657
Langfristet gæld i alt	2.081.000	1.875.540

Note 10 – Eventualforpligtelse vedrørende manglende afregning til staten

Københavns Kommune har i forbindelse med en række byfornyelsesprojekter erhvervet en række ejendomme. Nogle af disse ejendomme er løbende blevet frasolgt i perioden 1999-2016. Kommunen skal i forbindelse med salget af ejendommene dele avancen med staten, da staten er

medfinansierende på området. Der er endnu ikke foretaget en afregning med staten for de solgte ejendomme. Forpligtelsen overfor staten optages som en eventualforpligtelse i regnskabet, da posten endnu ikke kan opgøres med tilstrækkelig pålidelighed.

Note 11 – Københavns Kommunes regnskabspraksis

Københavns Kommune aflægger regnskab i henhold til gældende lovgivning og inden for retningslinjerne fastlagt i Budget- og regnskabssystem for kommuner.

Regnskabet aflægges som et totalregnskab, der omfatter alle indtægter og udgifter samt forskydninger i de finansielle balanceposter. I regnskabet indgår endvidere udgifter, indtægter, aktiver og gæld vedrørende de selvejende institutioner, som kommunen har driftsoverenskomst med og som dermed økonomisk er en del af den kommunale virksomhed.

Ændring i anvendt regnskabspraksis

Fra regnskab 2016 indregner Københavns Kommune ikke længere den forventede afregning for kommunal medfinansiering, førend slutafregningen foreligger, som følge af beløbets usikkerhed. Derudover er Københavns Kommunes forpligtelse vedr. tabslån, dvs. byfornyelselån med fuld offentlig støtte, optaget på balancen.

God bogføringskik

Kommunens bogføring foretages i overensstemmelse med god bogføringskik, reglerne i Budget- og regnskabssystem for kommuner samt øvrige relevante forskrifter.

Drifts- og anlægsregnskabet – Indregning af indtægter og udgifter

Generelt anvender Københavns Kommune transaktionstidspunktet som grundlag for registrering af indtægter og udgifter. I regnskabsopgørelsen indregnes indtægter så vidt muligt i indtjeningsåret. Ligeledes indregnes alle udgifter, der vedrører året, hvis udgifterne er faktureret eller på anden vis kan måles pålideligt inden udløbet af supplementsperioden.

Præsentation af balancen

Balancen viser kommunens aktiver og passiver henholdsvis ultimo regnskabsåret og ultimo året før. Balancen er udarbejdet i overensstemmelse med de formkrav der er anført i Budget- og regnskabssystem for kommuner.

Materielle anlægsaktiver

Københavns Kommune indregner som udgangspunkt kun aktiver, som indgår i den kommunale serviceproduktion og har en kostpris på over 100.000 kr.

Ikke-operative aktiver (f.eks. arealer anskaffet til rekreative, naturbeskyttelses- eller genopretningsformål) og infrastrukturelle aktiver aktiveres ikke, dette gælder f.eks.:

- Parker, strande m.v.
- Veje og anden infrastruktur.
- Kunstværker, historiske samlinger m.v.

Afskrivningsgrundlag m.v.

Afskrivningsgrundlaget er kostpris, eventuelt med fradrag af forventet scrapværdi efter afsluttet brugstid, såfremt denne er væsentlig. Kostprisen omfatter anskaffelsesprisen samt omkostninger direkte tilknyttet anskaffelsen indtil det tidspunkt, hvor aktivet er klar til at blive taget i brug. Negative scrapværdier – hvilket f.eks. er udgifter til bortskaffelse/reetablering – skal kun registreres i anlægsmodulet som en note.

Med hensyn til kostpris er der nedenstående tilføjelse:

- Grunde og bygninger anskaffet før den 1. januar 1999 værdiansættes til seneste offentlige vurdering før januar 2004. Disse bygninger afskrives over den fulde afskrivningsperiode fra 1. januar 2004. Grunde afskrives ikke.

Der foretages ikke afskrivning på følgende aktiver:

- Aktiver under udførelse
- Grunde
- Grunde og bygninger bestemt til videresalg.

Grunde og bygninger bestemt til videresalg skal fremgå af en særskilt regnskabspost under omsætningsaktiver, når der både foreligger en administrativ beslutning om, at de pågældende grunde og bygninger skal sælges, og disse ikke længere indgår i den kommunale serviceproduktion.

Forbedring og vedligeholdelse

Forbedringsudgifter sidestilles med anskaffelser, mens vedligeholdelsesudgifter anses som driftsudgifter. Forbedringsudgifter i form af renoveringer, tilbygninger og udvidelser registreres sammen med det oprindelige aktiv eller opføres særskilt i anlægsmodulet.

Afskrivninger

Der foretages lineære afskrivninger baseret på Økonomi- og Indenrigsministeriets vurdering af aktivernes forventede maksimale restlevetid:

- Administrationsbygninger, beboelsesejendomme m.m. 50 år.
- Øvrige bygninger (skoler, daginstitutioner m.m.) 30 år.
- Tekniske anlæg i øvrigt 20-50 år.
- Maskiner, specialudstyr, transportmidler, parkeringsanlæg og parkeringspladser 15 år.
- Inventar, herunder computere, IT- og Av-udstyr 3-10 år.
- Investeringer til indretning i lejede lokaler samt installationer i disse skal afskrives over lejeaftalens varighedsperiode, dog max. 10 år.
- Immaterielle aktiver maksimalt 10 år. Levetid fastsættes efter konkret vurdering af det enkelte aktiv.

I øvrigt anvendes de af Økonomi- og Indenrigsministeriet og KL udmeldte vejledende levetider for specifikke aktiver.

Op- og nedskrivninger

Opskrivninger foretages som udgangspunkt ikke. Derimod foretages der nedskrivninger, når der indtræffer en objektiv konstaterbar hændelse, der resulterer i en varig forringelse i kvalitet, kapacitet eller fremtidig økonomisk nytte af aktivet.

Finansielt leasede aktiver

Leasing af aktiver af finansielle årsager, hvor hovedstolen udgør mindst 100.000 kr., optages både som et anlægsaktiv og som en finansiel forpligtelse. Indregning og måling sker efter de af Økonomi- og Indenrigsministeriet udmeldte retningslinjer, herunder beregning af nutidsværdi for anlægget og kapitaliseret restforpligtelse.

Finansielle anlægsaktiver – Værdipapirer og kapitalandele

Børsnoterede obligationer, investeringsbeviser og aktier måles til dagsværdi (kursværdi) på balancedagen. Ikke-børsnoterede kapitalandele/værdipapirer måles til andel af indre værdi i henhold til senest godkendte årsrapport for pågældende selskab tillagt Københavns Kommunes indskud i eller udlodning fra selskabets egenkapital. Værdiregulering af værdipapirer sker via egenkapitalen. Realiserede tab og gevinster opgøres som forskellen mellem salgssum og bogført værdi pr. seneste 1. januar og registreres via resultatopgørelsen.

Omsætningsaktiver

Varebeholdninger

Der sker registrering af varebeholdninger, når værdien overstiger 1 mio. kr. Herudover indregnes varebeholdninger, hvis der årligt sker væsentlige forskydninger i lagerstørrelsen, og lagerets værdi overstiger 100.000 kr. Varebeholdninger måles til kostpris efter FIFO-princippet.

Grunde og bygninger til videresalg

Grunde og bygninger til videresalg indregnes til kostpris fratrukket akkumulerede afskrivninger eller nettorealisation sværdi såfremt denne varigt ligger væsentligt under kostprisen fratrukket akkumulerede afskrivninger.

Tilgodehavender

Tilgodehavender opgøres som udgangspunkt til kostpris, dvs. til nominel værdi og værdireguleres ikke i det udgiftsbaserede regnskab. Der foretages afskrivninger, når der er konstaterbare tab, dvs. beløbet er uerholdeligt.

Værdien af Københavns Kommunes langfristede tilgodehavende vedrørende tilbagekøbsrettigheder er opgjort ud fra summen af de aktuelle frikøbsbeløb for hver enkelt ejendom på balancedagen. Frikøbsbeløbet beregnes ved tilbagediskontering med en realrente på 3 pct. p.a. af kom-

munens forventede provenu ved tilbagekøbet – opgjort som forskellen mellem den seneste offentlige ejendomsvurdering fratrukket det tinglyste tilbagekøbsbeløb. Dog gælder det for tilbagekøbsrettigheder vedrørende almene boligselskaber, at disse optages som eventualrettighed.

Værdipapirer

Omfatter pantebreve som indregnes til dagsværdi (kurs) på balancedagen.

Egenkapital

I egenkapitalen er også indeholdt selvejende institutioner, som kommunen har indgået driftsoverenskomst med.

Hensatte forpligtigelser

Forpligtigelser indregnes i balancen, når kommunen på balancedagen har en retslig eller faktisk forpligtigelse, som resultat af en tidligere begivenhed, og det er sandsynligt, at afviklingen heraf vil medføre et træk på kommunens økonomiske ressourcer, og der kan foretages en pålidelig beløbsmæssig måling af forpligtigelsen.

Tjenestemandspensionsforpligtigelser

Kommunens nettoforpligtigelser til tjenestemandspensioner og lign. er opgjort i henhold til Økonomi- og Indenrigsministeriets regelsæt i Budget- og regnskabssystem for kommuner. Kravet heri er, at der minimum hvert 5. år foretages en aktuarberegning. Der blev senest foretaget en beregning i 2012. I den mellemliggende periode foretages der korrektioner af forpligtelserne som følge af optjening af ret til pension (20,3 pct. af årets pensionsberettigede løn) og udbetaling af pension. Pensionsforpligtigelsen for lærere i den lukkede gruppe optages ikke i kommunens regnskab i det omfang staten har pligt til at refundere kommunens udgifter til pension.

Fratrædelsesbeløb ved åremålsansættelser

Optages til nominal værdi i overensstemmelse med indgåede aftaler.

Tabslån

Kommunens nettoforpligtigelse, opgjort som kommunes andel (50 pct.) af restgælden på byfornyelseslån med 100 pct. offentlig ydelsesstøtte, optages som en hensat forpligtigelse.

Langfristede gældsforpligtigelser

Langfristet gæld er optaget med restgælden på balancetidspunktet.

Kortfristet gæld

Kortfristet gæld optages med restværdien på balancetidspunktet.

Feriepengeforpligtigelsen indgår ikke i kommunens regnskabsaflæggelse.

Noter til driftsregnskab og balance

Der udarbejdes noter til henholdsvis driftsregnskab og balance i det omfang, der er krav om noteoplysning, samt hvor det giver mening.

KØBENHAVNS KOMMUNE

Rådhuset
1599 København V
Telefon 3366 3366
www.kk.dk